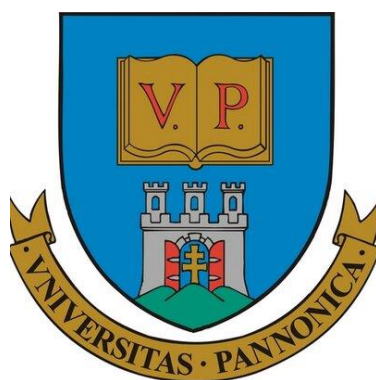

PANNON EGYETEM

Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Vizi István György

**A turizmus akcióradiusza:
az utazások idő/távolság dimenziójának jelentésbővülése a Fertő tó
térségében**

című doktori (PhD) értekezés

tézisgyűjteménye

Témavezetők: Dr. Aubert Antal és Dr. Formádi Katalin

Veszprém

2025

Tartalomjegyzék

1. A dolgozat célkitűzései, kutatási kérdések	2
2. Kutatás elméleti háttere	4
3. A kutatás	5
3.1 A kutatás hipotézisei	5
3.2 Kutatási elméleti keretmodellje.....	5
3.3 Kutatási módszerek	6
3.4 Kutatási összegzés.....	7
4. A kutatás eredményei.....	8
4.1 Önálló, újszerű eredmények kiemelése	8
4.2 Tézisek megfogalmazása.....	9
4.3 A kutatás gyakorlati implikációja	11
4.4 A kutatás további irányainak felvázolása.....	12
5. Felhasznált irodalom.....	14
6. Kapcsolódó publikációk	15

1. A dolgozat célkitűzései, kutatási kérdések

A modernkori globális – a Michalkó–Rátz (2019) szerzőpáros szerint totális – turizmus érzékenyen reagálja le környezetünk változásait, csakúgy, ahogy a környezet is érzékeli a turizmus minden változását. A modernkori turizmus cselekvő részeseként oktatóként, kutatóként, gyakorlati szakemberként szenzitíven szükséges reagálni a változásokra.

A turizmusban a kereslet és a kínálat tekintetében a földrajzi tér és az idő meghatározó szereppel rendelkezik, amelynek része a küldő- és a fogadóterület, valamint a kettő közötti utazás tere is. A modernkori turizmusban már nem az a kérdés, hogy a tér kitüntetett helyei közti távolságot át tudjuk-e hidalni, hanem arra keressük a választ, hogy az idő és a tér kapcsolatán túl (vagy azokkal szimbiózisban), melyek azok a támogató és akadályozó elemek – amelyek a folyamatok felszínén általában nem is látszódnak –, amelyek jelenléte markáns szereppel bír. Ilyen jelentősége volt az egykori vasfüggönynek vagy a Berlini falnak, de ma ugyanilyen jelentőséggel bír többek között az üzleti érdek vagy, a kulturális attitűd. A turizmus kereslet-kínálat rendszerében az időnek és a térnek a kapcsolatát tehát számos olyan tényező egészíti ki, amelyre a jelenlegi gyakorlathoz képest sokkal nagyobb tekintettel kell lennie a piacnak.

A változás, a bennünket körülvevő állandó gazdasági, társadalmi, technológiai és környezeti dinamika mellett a másik központi szakmai attitűd – nemcsak ebben a disszertációban – a világra nyitottságon túl az integrált gondolkodás. Ennek szellemében foglalkoztam az idő és a tér összefüggéseiben egy olyan hadtudományi gondolattal, amely újszerű megközelítést hozott kutatói tevékenységemben. Ez a gondolat nem más, mint a néhai kiváló hadtörténész, Perjés Géza (1917-2003) által megfogalmazott hadtudományi akciórádiusz elmélet. Perjés Géza zseniális elméletével az 1980-as évtized második felében találkoztam történettudományi tanulmányaim során, mint egyetemi éveim egyik inspiratív, meghatározó teóriájával. Ez az elmélet ösztönzött arra a gondolatkísérletre – amit ebben a disszertációban mutatok be –, hogy miként lehet egy hadtudományi elméletet turisztikai kontextusba helyezni és egyúttal lehet-e új turisztikai fogalmi rendszert alkotni ennek a gondolatiságnak az útmutatásával. Mégpedig egy olyan újszerű értelmezéssel megtöltve, amely hűen kifejezi a létrehozandó turizmuselméleti fogalmat ennek a kiváló hadtörténet-tudományi szakmai elméletnek az adaptációjával. A hadtörténeti fogalom finomhangolt, átgondolt bevezetése a turizmusba akár eretnekségnek is tűnhet, azonban a disszertáció logikus és előremutató fonalvezetése a tudományos újdonságát is megmutatja a relevanciája mellett.

A disszertáció vizsgálati helyszíne a jelenlegi osztrák-magyar határterület Fertő tavi térsége. Szimbolikus jelentőségű, hogy a Fertő tó körüli kerékpárút 2015 őszén elkészült utolsó szakaszával egységbe fonta össze a kerékpárral így teljesen körbejárható térséget (azonban az első körbejárhatósághoz kapcsolódó történelmi lépés II. Esterházy Fényes Miklóshoz (1714-1790) kapcsolódik, aki 1781-ben egy ún. cölöpúttal vágta át Eszterháza és Pomogy (Pamhagen) közt az ingoványt). Ez a 2015. évi esemény egyben történelmi jelentőségűnek is tekintendő, mert a szűkebb értelemben vett Fertő tó térsége a Trianoni békediktátumot megelőzően egy földrajzi, gazdasági és társadalmi egységet jelentett hosszú évszázadokon keresztül. A tó jelenleg Magyarország és Ausztria (Burgenland) földrajzi és politikai határtérségében található. Ennek az egységnek a gazdasági, társadalmi, turisztikai, politikai újjászerveződési lehetőségével kecsegtetett az Európai Unió Schengeni egyezményének napi életszerűsége, vagyis a határ szabad és ellenőrzés nélküli átlépése. Ennek a kapcsolódásnak látni kell azonban a valóság tartalmát, amelyet a disszertációmban bemutatok. Ennek érdekében ismertetésre kerül

a Fertő térség napjainkban tapasztalható helyzete, szenzitíven megközelítve az együvé tartozás eszméjét, az összetartozást a történelmi Sopron és Moson Vármegyék egykori térségében.

Az akciórádiusz és a vizsgálat földrajzi tere egy olyan térszemléleti megközelítésben is értelmezhető, amelyet ritkán használnak a turizmuskutatók. Egy főnemesi család kettészakítottága, csakúgy, mint a természetföldrajzi, társadalomföldrajzi tér egységének szétszakítottága, jól szimbolizálja azt a történelmi utat, amely a mai napig hatást gyakorol a Fertő tó térségére.

A történettudományi, a hadtörténet-tudományi és turizmustudományi metszéspontban a disszertáció a földrajzi térhez kapcsolódóan bevezeti a turizmus elméletébe a **desztináció/attrakció akciórádiusza** és a **turista akciórádiusza** fogalmakat, mint új szakkifejezéseket is. A disszertációban a **desztináció/attrakció akciórádiusza** és a **turista akciórádiusza** fogalmakat egységesen akciórádiuszként fogom említeni. Bemutatva, hogy a modernkori turizmus egy olyan összetett terület, ahol a különböző tudományterületek elméleti munkái és az üzleti élet elemei igenis képesek a tudományos igényességű kutatói attitűd elemeivel a turizmus fejlődését tudományos elméletek és tudományos kreativitások révén előre vinni.

A kutatási téma célkitűzésének elméleti jelentősége, hogy eddig nem vizsgálták Magyarországon az akciórádiusz elméletét a turizmusban. A disszertáció új tudományos értékű megközelítést és értelmezést ad, mert a turista és a vonzerő akciórádiusz fogalmát alkalmazza egy desztináció turisztikai keresletének és a kínálatának eddigi hagyományos, tudományos, földrajzi megközelítéséhez. Az akciórádiusz fogalmi ernyője egy új megközelítési módot alapol meg, amely a turizmus működésének újszerűbb és több szempontú, mélyebb megértését lehetővé teszi.

A kutatás gyakorlati jelentőségének tartom mindazokat a szempontokat, amelyek lehetővé teszik, hogy a kialakított akciórádiusz modell más turisztikai területek menedzsmentjében is alkalmazható legyen.

A kutatás fő céljaként a következőket határozom meg:

1. Annak szemléltetése, hogyan adaptálható az akciórádiusz elmélet egy turisztikai desztináció kereslet-kínálati megközelítésében;
2. Egy új tudományos megközelítés, az akciórádiusz modell kidolgozása a turizmus rendszerén belül, amely a kulturális távolság és a fizikai távolság kapcsolatát írja le és más térségekre is adaptálható.

Ezekhez kapcsolódó „alkutatási célok” az alábbiak:

- Elsősorban annak vizsgálata, hogy miért nem jelenik meg a Fertő táj egységes turisztikai térként mind Magyarországon, mind Ausztriában;
- Feltárni, hogy az egységes tér hiányában a turisztikai fogyasztásban miért nem releváns az osztrák látogatók szerepe Magyarországon és milyen okok állnak ennek a hátterében;
- Annak feltérképezése, hogyan viszonyulnak a gyakorlati (piaci) trendekhez, milyen kihívásokkal szembesülnek a stakeholderek a térségbeli szakmai tevékenységük során;

A dolgozatban a következő kutatási kérdésekre keresem a választ:

- K1: Milyen tényezők akadályozzák az osztrák látogatóknak a Fertő tó egységes turisztikai térként való használatát, ezzel összefüggésben a kulturális távolság nagysága mitől függ?
- K2: Milyen tényezők – például a határtudat, előítéletek vagy a szándékosan alkalmazott osztrák turizmuspolitikai stratégiák – befolyásolják az osztrák látogatók keresletének elmaradását a hazai turisztikai kínálatban, különösen az Esterházy-kastély esetében?
- K3: Miért nem jönnek létre együttműködő gazdasági és társadalmi folyamatok az osztrák-magyar szereplők között a Fertő tó térségében, és milyen problémákkal szembesülnek a helyi szereplők, valamint képesek-e hosszú távon hatékonyan együttműködni?
- K4: Hogyan adaptálható az akciórádiusz hadtudományi fogalma a turizmus idő és tér kontextusán kívül és milyen további irányokba szélesíthető a fogalom?

2. Kutatás elméleti háttere

A dolgozat teoretikus eredményeinek összefoglalásaként megállapítható, hogy a turisztikai desztinációk vonzásának problematikája leginkább komplex tér-idő dinamikák mentén értelmezhető, ahol az elhelyezkedés (fekvés), a megközelíthetőség, az elérhetőség, a közlekedési hálózatok, valamint az utazók személyes jellemzői egyaránt szerepet játszanak. A szakirodalom szerint az attrakció vonzáskörzetét alapvetően a desztináció elérhetősége, a turisták mozgási mintázata, valamint a kulturális távolság határozza meg. A gravitációs modellek ugyan törekszenek a tér-idő dinamikák mentén a látogatói áramlások térbeli szerkezetének megrajzolására, univerzális mérőszám nem létezik. Fontos megállapítás, hogy a desztináció kiválasztásában az elérhetőség leginkább akkor nyer szerepet, ha az adott helyen/térségben található vonzerők hasonlóak, míg egyedi, erős USP-vel rendelkező attrakciók esetében háttérbe szorul (ez a Fertő tónál az osztrák/magyar oldal közel megegyező kínálata miatt kap majd jelentőséget, különösen az elérhetőség kapcsán a fejekben élő, az osztrák TDMSZ-ek által formált mentális képzetek miatt). A turisták mozgását befolyásoló személyes tényezők – mint például a helyismeret, kulturális preferenciák – tovább árnyalják a desztináció vonzáskörének elméleti keretét. Bár sok kutatás vizsgálta a tér/idő dinamika szerepét, a szakirodalomból hiányzik az „akciórádiusz” fogalmának turizmus-specifikus operacionalizálása.

3. A kutatás

3.1 A kutatás hipotézisei

A hipotézisek (előfeltevések) a kutatás vezérfonalát jelentik, melyek a kutatás tárgyával kapcsolatos, jellemző, oksági, kapcsolati viszonyt írják le állítás formájában az elvárt kutatási eredményről, melyet a kutatás során igazolni vagy cáfolni szükséges (Bonz 2015:20).

A korábbiakban megfogalmazott kutatási kérdések és a szakirodalom áttekintése alapján a dolgozat hipotézisei a következők:

H1: Az osztrák látogatók a Fertő tó egységes turisztikai térként való használatát nem elsősorban fizikai vagy földrajzi tényezők – például elérhetőség vagy távolság – akadályozzák, hanem a kulturális távolság mértéke, amely elsősorban az interkulturális különbségeken alapul. (K1)

H2: A Fertő tó térségét – amely a Trianon előtti egységes földrajzi térre utal – napjainkban már nem lehet homogénnek tekinteni, mert az egységesség értelmezésének politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális akadálya van. (K1)

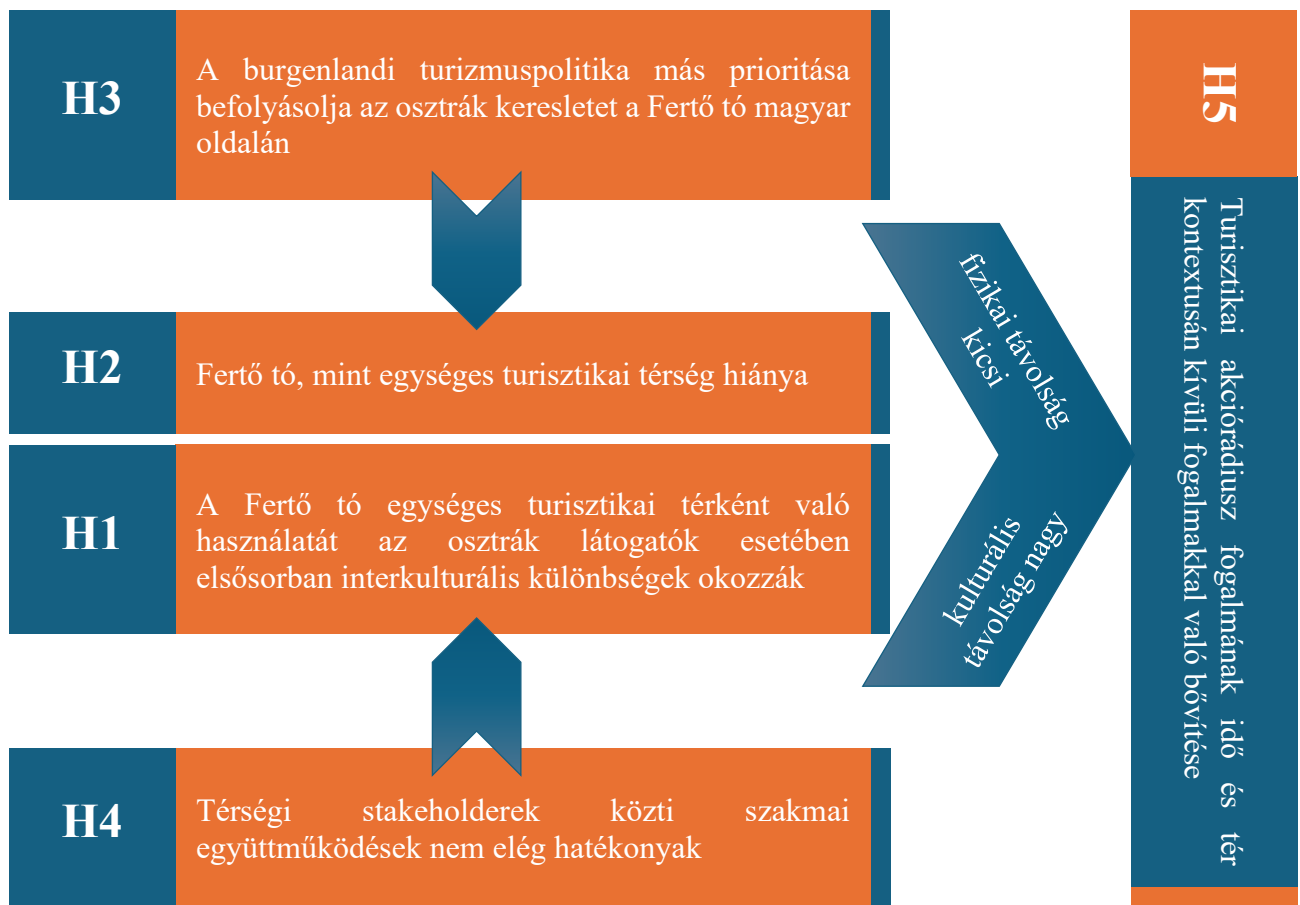
H3: Az osztrák látogatók szerepe a magyar oldalon a térség turisztikai kínálatának jelentőségéhez képest (pl. az Esterházy-kastély látogatottsága) sokkal alacsonyabb, aminek az oka elsősorban az osztrák turizmuspolitika más prioritása. (K2)

H4: A térségi stakeholderek szakmai tevékenysége és együttműködése nem elég hatékony, mivel az elmúlt évtizedekben nem alakult ki működőképes, rendszeres, közös célokat és bizalmat építő együttműködési hálózat, ami akadályozza a gazdasági és társadalmi folyamatok fejlettségét. (K3)

H5: Az akciórádiusz hadtudományi fogalma a turizmus tér és idő kontextusán kívül új értelmet kap, ha különböző földrajzi és társadalmi tényezők alapján vizsgáljuk, vagyis a fogalom bővíthető olyan irányokkal, mint az infrastruktúra, a digitális elérhetőség, a helyi közösségek hatása vagy a turizmus motivációs tényezői, a push és pull elemek kiegészítése. (K4)

3.2 Kutatás elméleti keretmodellje

1. A kutatás elméleti keretmodellje

Forrás: saját szerkesztés

3.3 Kutatási módszerek

A kutatási kérdések összetettsége miatt kevert kutatási módszert alkalmaztam. A kevert kutatás keretében több forrásból kerültek összegyűjtésre az adatok: elsőként szekunder adatokat használtam fel, másodsorban pedig primer forrásokra támaszkodtam. A primer kutatás részeként kérdőíves felmérésre került sor és strukturált interjúk készültek az érintett térségi szereplőkkel. A következő összefoglaló táblázat (1. táblázat) bemutatja, hogy az egyes kutatási kérdések szerinti hipotézisek melyik adatforrásból és melyik kutatási módszerekből származnak. Ezt követően röviden bemutatom az egyes kutatási módszerek relevanciáját a disszertáció témája szempontjából.

1. táblázat: Kutatási adatok módszertani forrásának áttekintése

Kutatási kérdés	Hipotézis	Alkalmazott módszer
K1	H1 – H2	interjú, tartalomelemzés
K2	H3	interjú, tartalomelemzés
K3	H4	interjú, kérdőíves felmérés
K4	H5	tartalomelemzés

Forrás: saját szerkesztés

3.4 Kutatási összegzés

A következő táblázatban (2. táblázat) bemutatásra kerül a kutatások módszertanának összegzése.

2. táblázat: Az elvégzett vizsgálatok áttekintő bemutatása (módszertan)

	Fertőszéplak lakossági kérdőíves felmérés	Nordburgenland kerékpárturisztikai turisztikai információs tábláinak és honlapjainak tartalomelemzése	A Nordburgenland / Neusiedler See turisztikai régióban található szálláshelyek honlapjainak tartalomelemzése	Strukturált interjú Sopron-Fertő turisztikai térség stakeholdereivel
Kutatási módszer	kvantitatív kutatás	tartalomelemzés	tartalomelemzés	kvalitatív kutatás
Vizsgálat célja	A földrajzi tér és a település kapcsolatának feltárása	Az információátadás minősége és tartalmának elemzése	Az osztrák határon túlra mutató ajánlatok (attrakció, szolgáltató) jelenléte a saját honlapon	A térség turisztikai versenyképességéről kialakult vélemény
A vizsgálat időpontja(i)	2016. március-április	2023, 2024	2024. május-június	2016
A vizsgálat célcsoportja	A település 14 év feletti állandó lakossága	Térkép típusú információs táblák www.burgenland.info	Nordburgenland (Ausztria) szállásadói honlapok	Térségi stakeholderek (polgármesterek, vállalkozók, hercegi család, Nemzeti Park vezető, Világörökség vezető)
Vizsgálat helyszíne	Fertőszéplak település	Nordburgenland, B10 kerékpárút térsége és www.burgenland.info	https://www.burgenland.info/uebernachten/suchen#/unterkuenfteNordburgenland	Sopron-Fertő térség
A vizsgálati minta nagysága	236 fő	kihelyezett táblák 9 típusa	33 település 564 honlap, 163 db részletes kiértékelése	13 fő
Felhasznált módszer	leíró statisztika és kapcsolatvizsgálat	tartalomelemzés	tartalomelemzés	szociológiai mélyinterjú

Forrás: saját szerkesztés

4. A kutatás eredményei

4.1 Önálló, újszerű eredmények kiemelése

Az eredendően történészek által használt akciórádusz fogalom turizmus-specifikus értelmezése jelentős mértékben hozzájárul a turizmuselmélet tér-idő konstrukciójának kiszélesítéséhez, mivel túlmutat a tradicionális megközelítéseken, amelyek a desztinációk vonzáskörzetét főként a fizikai távolság és az infrastrukturális elérhetőség alapján értelmezik (Tóth–Dávid 2010). Az új elméleti konstrukció a turisták mozgásának egyéni, percepcióalapú korlátait helyezi a középpontba, így képes a mobilitási és a döntésszociológiai tényezőket egyaránt integrálni. A turizmus tér-idő dimenziójának vizsgálata nem új keletű, már Hall (2005a, 2005b) is hangsúlyozta, hogy az idő, mint szűkös erőforrás, kulcsfontosságú szerepet játszik a desztinációválasztásban, különösen a rövid tartózkodású utazások esetén. A disszertáció ennek fényében mutat rá arra, hogy a turisták által érzékelt tér-idő kapcsolat döntően befolyásolja az akcióráduszt – vagyis azt a szubjektív hatókört, amelyen belül egyéni döntés születik a mozgásról (Frändberg 2008). A dolgozatban tárgyalt akciórádusz koncepció egyik teoretikus pillérét képező "tér-idő prizma" modell (Miller 2004, 2005) részleges adaptálása újszerű a turizmuskutatásban, mivel korábban főként közlekedésföldrajzi és várostervezési kontextusban használták. A disszertáció eredményei megerősítik Xu et al. (2021) érvelését, miszerint a turisták nem a tényleges távolság, hanem a személyes időkeret, a hozzáférhetőség élménye és a mobilitási lehetőségek percepciója alapján döntenek el, mely desztinációk esnek számukra „elérhető távolságon belülré”. A dolgozat által javasolt akciórádusz modell támogatja a meglévő gravitációs modellek szintetizálását (Yee–Ismail 2020) és a viselkedési megközelítések (McKercher–Lew 2003, McKercher 2008b) előnyeit: míg előbbieket a tömeges turizmus áramlását próbálják leírni makroszinten, utóbbiak az egyéni döntéshozatalra fókuszálnak. Az akciórádusz e két megközelítés közé ékelődik, lehetőséget adva a tér-idő-orientált viselkedés finomabb megértésére – ezáltal a desztinációk elérhetőségének újraértelmezésére. Az akciórádusz fogalmának turizmuselméleti bevezetésével mérsékelhető az a hiányosság, hogy a klasszikus vonzáselméletek kevesebb figyelmet szentelnek az olyan „láthatatlan” akadályokra, mint például a mentális térképek, az ismerethiány vagy a kulturális komfortzóna, amelyek valós hatással vannak arra, hogy egy adott tér elérhetőségét miként ítéli meg a turista (Gunn–Var 2003). Az akciórádusz koncepciója új szintre emeli a turizmus tér-idő elméletének olvasatát, mivel nem csupán a fizikai térben értelmezi a turisztikai mobilitást, hanem arra a belső, szubjektív idő- és döntésterre ható külső tényezőket is vizsgálja, amely kereteken belül a turisták tényleges mozgása zajlik. Ezzel a megközelítéssel a dolgozat nemcsak bővíti a turizmuselmélet fogalmi apparátusát, hanem lehetőséget nyit az empirikus kutatások új típusaira is, amelyek képesek az egyéni percepciókat és mobilitási stratégiákat térben és időben értelmezni.

4.2 Tézisek megfogalmazása

Tézis 1: Kulturális távolság és percepció

Az osztrák látogatók számára a Fertő tó egységes turisztikai térként való használatát nem a fizikai távolság vagy az elérhetőség akadályozza, hanem a kulturális távolság. Ez a távolság elsősorban a kulturális percepciókban gyökerezik, ami meghatározza az osztrák látogatók élményeit és a helyszínhez való viszonyukat.

A vizsgálatok igazolták, hogy a Fertő tó térségben az egységes turisztikai tér használata jelenleg nem releváns. Kijelenthető, hogy nincs egységes Fertő tavi (osztrák-magyar) turisztikai térség. Az Esterházy család térszervező erejének (gazdasági, turisztikai, politikai stb.) elemzése igazolta, hogy a Fertő tavi térség ausztriai és magyarországi területei markánsan, jelentős társadalmi, gazdasági, politikai fejlődési különbségeken mentek keresztül a Trianoni Békediktátum óta, amelyek a két ország esetében eltérő életteret hoztak létre. Ezek olyan széles spektrumú különbségek a két ország társadalmi mindennapjaiban – Maslow piramis rendszerében – amelyek révén, az osztrákok a gazdasági erőfölényüket is kihasználva, a Fertő tó térségében nincs egységesnek nevezhető földrajzi, gazdasági, turisztikai tér. Az akciórádiusz idő és tér hatása a nem egységes földrajzi tér használatát mutatja meg a push és pull elemek elemzésével.

Ezek alapján az 1. hipotézis igazoltnak tekinthető.

Tézis 2: Politikai és társadalmi határok

A Trianon előtti földrajzi egység, amely a Fertő tó körül létezett, mára megszűnt egységes lenni, melynek oka a politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális különbségekben keresendő, amelyek együttesen gátolják a térség turisztikai egységességének újra értelmezését és megvalósítását.

Az osztrák és azon belül a burgenlandi turizmuspolitika stratégiai irányjaival az egységes térséghez kapcsolódó valamennyi turisztikai értéket kisajátítani igyekeznek (pannon életérzés stb.). Az egykor Trianon előtti földrajzi térségre jellemző valamennyi értéknek napjainkban az identitást erősítő szerepe is Burgenlandot támogatja, burgenlandi kötődést jelenít meg a turisztikai kommunikációban is. A burgenlandi turisztikai szakmai tevékenység a Burgenland identitás egyik alapköve, amelynek fontos eleme, hogy a Burgenland önazonulásának valamennyi eleme egy egységes identitásban jelenjen meg, még azon az áron – azzal a valóságtorzítással is –, hogy a szomszédos magyarországi hasonló értéktárnak a legfontosabb, legjelentősebb elemeit kisajátítsák, illetve burgenlandinak identifkálják.

Ezek alapján a 2. hipotézis igazoltnak tekinthető.

Tézis 3: Látogató kereslet változás a turizmuspolitika hatására

Az osztrák látogatók aránya a magyar oldalon alacsonyabb a turisztikai kínálat jelentőségéhez képest, például az Esterházy-kastély látogatottságában. Ennek a jelenségnek az egyik fő oka a tudatos osztrák turizmuspolitika, amely inkább belföldi turizmust ösztönöz vagy más osztrák célpontokat hirdet.

A kutatás és elemzés során bemutatásra került, hogy az osztrák látogatók száma (a Nordburgenlandi térségben turisztikai céllal bel- és külföldi látogatók és második lakást használók) az osztrák (burgenlandi) turizmuspolitika elemzett tevékenységei révén nem preferálják a magyarországi megjelenést. Ennek a szándékos elterelésnek az elemzésben is bemutatott két példája a szálláshelyszolgáltatók kommunikációs tevékenységének országhatáron belüli időeltöltésének az ösztönzése. És ennek a tevékenységnek a példája, hogy a Fertő tavi kerékpárosút osztrák szakaszának hosszával, használhatóságának a tudatos vizuális és kommunikációs torzítása annak érdekében, hogy a Fertő tó déli részének magyarországi használatától elriasszák a kerékpározókat (több eszköz is együttesen multiplikatívan erős befolyásolást gyakorol).

Fentiek alapján a 3. hipotézis igazoltnak tekinthető.

Tézis 4: Stakeholderek együttműködése

A Fertő tó térségének turisztikai stakeholderei jelenleg nem tudnak hatékonyan együttműködni a gazdasági és társadalmi szereplőkkel a régióban, melynek oka az eltérő érdekek, a kommunikációs csatornák hiányosságai, a kölcsönös megértés érdekében rendszeres találkozók szervezésének elmaradása, valamint a közös stratégiai célok hiánya. Egy átfogó együttműködés a térségi stakeholderek között nemcsak a turisztikai szektor fejlesztését segítené elő, hanem hozzájárulna a határon átnyúló helyi közösségek gazdasági és társadalmi megerősödéséhez is és a térség versenyképességének növeléséhez.

A kutatás alapján kijelenthető, hogy a Fertő tó térség turisztikai tevékenységében a stakeholder szereplők egy része a legjelentősebb problémát az összefogás, az együttműködés hiányában látja hosszú évek óta. Elismerik, hogy a történeti sajátosságok révén sikerült megóvni a természet értékeit, de azt látni kell, hogy azok a szereplők, akik hagyományosabb felfogásban vállalkozás-orientáltak, a Nemzeti Park szerepében, a Világörökség szerepében inkább hátrányt, akadályozó tényezőt látnak, mint előnyt. Ausztria közelsége részben előnyt, részben hátrányt jelent, azaz az osztrák piac irányába eddig megtörtént marketing tevékenység nem hozott eredményt. Előny a térség vonzerejét tekintve, főként a távolabbi vidékek lakosai számára, részben hátrányt, mert versenyképesség tekintetében több szempontból hátrányban van a térség. Ezek közül kiemelkedik az alacsony minőségű turisztikai infrastruktúra, a hiányos szolgáltatások.

Mindezek alapján a 4. hipotézis igazoltnak tekinthető.

Tézis 5: Az Akciórádiusz transzdiszciplináris bővítése

Az akciórádiusz fogalmának széleskörű vizsgálata a turizmusban nem csupán az időbeli és térbeli elhelyezkedést jelenti, hanem annak társadalmi, gazdasági és kulturális összefüggéseit is figyelembe veszi. Az akciórádiusz fogalma egy komplex, multidimenzionális kontextusban kap új értelmet, mely figyelembe veszi a turizmus újonnan megjelenő és releváns aspektusait. Ily módon a tér és idő mellett további irányokkal bővíthető, úgy mint 1) a helyi közösségek kulturális identitása és a turizmushoz való hozzáállása alakítja a tér használatának lehetőségeit, ideértve a közreműködésüket, együttműködési készségüket és a turizmus iránti fogadókészségüket; 2) a látogatók motivációját befolyásoló percepciók, pl. lelkesedés a

célterület történelme vagy kulturális élménye miatt a távolságokat is átírják; 3) a digitális elérhetőség és technológia figyelembe vétele, mely megváltoztatja a turisták információszerzési és döntéshozatali folyamatait, mely a honlapok, közösségi média és az utazási alkalmazások segítségével az információk könnyen és gyorsan elérhetők, befolyásolva a turisták akcióradiuszát.

A vizsgálat földrajzi terében nagyszerűen bemutatható a tér és az idő kontextusán túl, hogy két szomszédos ország esetében – egy egykor egységes földrajzi térben – a tér és az idő elemzésén túl számos olyan elemet szükséges vizsgálni, amelyek rámutatnak arra, hogy széleskörű vizsgálatokkal lehet az egykori egységes földrajzi teret 100 évvel a különválása után vizsgálni. Ezen vizsgálat eredményeinek a megállapítására és a következtetések levonására az akcióradiusz fogalom bevezetése egy tudományos újdonságként képes rendkívül komplex módon, széleskörűen a helyzet elemzésére, megvilágítására. Az akcióradiusz a tér és az idő elemein túl figyelembe vesz számos push és pull elemet, így a kutatások és elemzések új jelentéstartalommal bővülve közelebb visznek a megismeréshez, amelyek révén a valós gazdasági, társadalmi, turisztikai folyamatok előremutatóbban (üzleti sikereket is jelentően) tárhatók fel. Az akcióradiusz segít az interkulturális különbségek megértésében is. A disszertáció eredményei alátámasztották a tézis igazságtartalmát és igazolták, hogy az új fogalom megalkotása és bevezetése szükséges a mélyebb elemzésekhez.

Fentiek alapján az 5. hipotézis igazoltnak tekinthető.

4.3 A kutatás gyakorlati implikációja

A dolgozat gyakorlati implikációja tekintetében számos, a gyakorlati következményekre, a valós életben való alkalmazhatóságra utal. A dolgozat összegezve két jelentős gyakorlati implikációrendszerrel rendelkezik.

Gyakorlati implikáció a módszertan tekintetében.

Az akcióradiusz modell alkalmazása a magyarországi turisztikai attrakciók működésének a vizsgálatokor és a hozzá kapcsolódó elemzésekben a minél teljesebb feltáráshoz olyan módszertant biztosít, amely egy másik látószögből világít rá a helyzetre - egyáltalán egy újszerű helyzetelemzést tesz lehetővé. A dolgozat vizsgálatának földrajzi tere arra mutat jó példát, hogy határterületi együttműködésekben az együttműködések jelenlegi megítélésén túl tud szakmai támogatást adni. A módszertan rá tud világítani olyan mélyben gyökerező, elfedett, nem látható elemekre, amelyek azonnal más megvilágításba helyezik az akár évtizedes berögzült módszereket és gyakorlatokat is. A módszertani újdonság révén alternatív megoldási lehetőségek is rendelkezésre fognak állni a turisztikai szereplők számára.

Gyakorlati implikáció a vizsgálat földrajzi terében

Az eredmények rávilágítanak arra a Fertő tó térségben, hogy a két ország turisztikai szakemberei, stakeholderei másképpen gondolkodnak a turizmus rendszerek működéséről. Ausztriában egy tudatos tartományi identitásépítéssel és gazdasági érdekérvényesítő rendszerrel rendelkeznek a megfelelő szervezetek létrehozásával és jelentős gazdasági erő is

kapcsolódik hozzá. Amely hatásait az országhatáron túlra is – elsődlegesen Magyarországra, Szlovákia irányában például kevésbé érzékelhetően – igyekeznek kiterjeszteni. Ezt a tudatos tevékenységet, annak elemeit, módszertanait további turisztikai szakemberek is megismerhetik a dolgozaton keresztül, értelmezhetik és annak gondolkodásmódját, logikáját figyelembevéve képesek lehetnek arra, hogy a magyarországi turisztikai rendszer működésének előnyére fordítsák. Kiemelt gyakorlati implikációja a dolgozatnak, hogy a burgenlandi stakeholderek és a turisztikai kínálat valamennyi szereplőjének a gondolkodását feltárta. A gondolkodásukhoz kapcsolódó célkitűzéseikhez tartozó eszközrendszerrel a magyar oldalon sem kell szűkölködni, kesztyűs kézzel bánni. A kereslet kínálatban a magyarországi kínálati rendszer résztvevőinek az ausztriai érdekérvényesítéséhez hasonló eszközökkel szabad élni és ezekkel fel kell venni a versenyt. A gazdasági és etikai kérdéseket pedig megfontoltan érdemes mérlegelni.

Az ausztriai Esterházy család térszervező erejének jelentőségét elemezve lehetőséget látok abban, hogy az adoptálható elemek Magyarországon is bevezetésre kerüljenek. Meg kell vizsgálni a magyarországi stakeholdereknek, hogy a Fertő tó térségében az Esterházy múltban gyökerező, de jelenleg nem egy Esterházy „védőernyő alatt” lévő elemek képesek lehetnek-e részelemeiben rövid illetve középtávon pozitív hatást gyakorolni a turizmus területén (gazdasági oldalról is). Tovább kell lépni abban is, hogy az UNESCO határon átnyúló Világörökségi helyszín kihasználatlan potenciálját hasznosítva a turizmus mindennapi valóságában eredményeket lehessen elérni.

4.4 A kutatás további irányainak felvázolása

A jövőbeni kutatások fókuszpontjaként a Sopron-Fertő és a Nordburgenland térségben folytatódik azoknak a push és pull tényezőknek a felkutatása, feltárása és elemzése, amelyek további alátámasztást nyújtanak ahhoz, hogy melyek azok az interkulturális elemek, amelyek jelen vannak még az egykori vasfüggöny helyén, láthatatlan falat és akadályt jelentve a burgenlandi térségből Magyarországra átjutásban. Ezzel az akciórádiusz elmélet komplexitását támasztom alá. Ezek közül a jövőbeni kutatási elemek közül öt fókuszpontot emelek ki:

1. Kvantitatív kutatás keretében tartalomelemzési módszerrel vizsgálni fogom, hogy a burgenlandi turisztikai attrakciók és szolgáltatók a magyar turisztikai kereslet irányában milyen eszközökkel jelennek meg. Feltárom, hogy ezek a további eszközök a burgenlandi turisztikai kínálat tekintetében milyen gazdasági érdekek mentén milyen célokat szolgálnak.
2. Kibővítésre kerül az Esterházy család térszervező szerepe további elemekkel és köztük földrajzi értelemben egy új ország is bevonásra kerül, a szlovákiai Galántha térsége (az egykori királyi Magyarország tekintetében az egykori ország földrajzi egysége ma három ország földrajzi terében jelenik meg). A napjaink Esterházy-családjának hercegi ága a galántai előnevet viseli. Így a teljes Esterházy családtörténet további kutatásában már nemcsak az osztrák magyar földrajzi tér elemeit tervezem kutatni, hanem az egykori Esterházy térségek történelmi léptékű vizsgálata is megjelenhet. Turisztikai kutatási tevékenységként vizsgálni fogom azokat az elemeket, amelyek rávilágítanak arra, hogy az Esterházyak többek között a mai magyarországi vitorlásport és autósportok egykori megteremtői voltak és ez a tevékenységük a mai napig hatással van a turizmusra,

miközben ők maguk napjainkban már nem szerves részei ennek a tevékenységnek Magyarországon.

3. A jövőben vizsgálni fogom a szimbólumok szerepét is, hiszen a jelen disszertációban nem szerepelt a közös Fertő-Hanság Nemzeti Park / Nationalpark Neusiedler See – Seewinkel logója. A közös logó azonban szimbolikájával tovább erősíti az osztrák oldal dominanciáját. Ezen szimbólum jelentésének értelmezéséhez és hatásának bemutatásához más tudományterületek bevonására is sor kerül.
4. Jövőbeni kutatási téma a kulturális távolság tekintetében a közeli földrajzi távolság-elérhetőség (átlagnál rövidebb idő) és a közeli kulturális távolság (az átlagnál magasabb a diplomások aránya), ami arra a keresi a választ, hogy a Nordburgenland-i térség magas jövedelmi, magas iskolázottságú és földrajzi értelemben kis távolságra élő második otthonnal rendelkező társadalmi csoportja miért nem kultúrafogyasztó Magyarországon magas színvonalú kulturális eseményeken (például a Hadyneum koncertjein Eszterházában).
5. Kérdőíves lakossági kvantitatív kérdőíves kutatást tervezek végezni Fertőszéplak településen. A kutatás célja, hogy a 2016-os kérdőíves felmérést megismételve vizsgálni a változásokat. A kérdőíves vizsgálat elemzése be fogja mutatni az elmúlt évtized gazdasági, turisztikai és társadalmi elemeinek a változását ezen a virágzó településen.

5. Felhasznált irodalom

1. Boncz I. (2015): *Kutatásmódszertani alapismeretek*. Pécsi Tudomány Egyetem Egészségtudományi Kar. Pécs. https://www.etk.pte.hu/protected/OktatasiAnyagok/%21Palyazati/sport/Kutatasmodszertan_e.pdf
2. Frändberg, L. (2008): Paths in transnational time-space: Representing mobility biographies of young Swedes. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 90(1), 17–28.
3. Gunn, C. – Var, T. (2003): *Tourism planning: Basics, concepts, cases*. Routledge.
4. Hall, C. M. (2005a): *Tourism: Rethinking the social science of mobility*. Pearson Education.
5. Hall, C. M. (2005b): Reconsidering the geography of tourism and contemporary mobility. *Geographical Research*, 43(2), 125–139.
6. McKercher, B. – Lew, A. (2003): Distance decay and the impact of effective tourism exclusion zones on international travel flows. *Journal of Travel Research*, 42(2), 159–165.
7. McKercher, B. (2008): The implicit effect of distance on tourist behavior: A comparison of short and long haul pleasure tourists to Hong Kong. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 25(3–4), 367–381.
8. Michalkó G. – Rátz T. (2019): Turizmus 3.0 – Támpontok a turizmustörténet legújabb korának megértéséhez. In Kátay – Michalkó – Rátz (szerk.): *Turizmus 3.0*. Kodolányi János Egyetem, Orosháza, 9–14.
9. Miller, H. J. (2004): Transport Geography and Spatial Systems. In: Stopher, P. – Button, K. – Haynes, K. – Hensher, D. (eds): *Handbook of Transport*, 5 Elsevier Science, Pergamon.
10. Miller, H. J. (2005): A measurement theory for time geography. *Geographical Analysis*, Vol. 37, No. 1, 17–45.
11. Tóth, G. – Dávid, L. (2010): Tourism and accessibility: An integrated approach. *Applied Geography*, Vol. 30, No. 4, 666–677.
12. Xu, Y. – Li, J. – Xue, J. – Park, S. – Li, Q. (2021): Tourism geography through the lens of time use: A computational framework using fine-grained mobile phone data. *Annals of the American Association of Geographers*, 111(5), 1420–1444.
13. Yee, T. P. – Ismail, H. N. (2020): A review of distance decay research trends in tourism from 2000-2020. *Environment-Behaviour Proceedings Journal*, 5(14), 137–145.

6. Kapcsolódó publikációk

1.

Lőrincz K. – **Vizi I. Gy.** – Banász Zs. (2021): Kerékpározási szokások és fejlesztési javaslatok a Balaton térségben. In Sulyok J. – Papp Zs. – Formádi K. – Fehérvölgyi B. (szerk.): *Balaton vihar előtt és után - A térség, mint élettér és mint turisztikai úti cél aktuális kihívásai*. Konferencia helye, ideje: Veszprém, Magyarország 2020.11.26. - 2020.11.26., Veszprém: Pannon Egyetem, pp 37–45.

2.

Vizi I. Gy. – Kulcsár L. – Obádovics Cs. (2019): A földrajzi és a kulturális távolság kapcsolata. Milyen messze van valójában a fertődi Esterházy-kastély?. *FÖLDRAJZI KÖZLEMÉNYEK* (0015-5411): 143(1) pp 24–34.

3.

Bodrogai L. – **Vizi I. Gy.** – Kulcsár L. (2017): Az örökségturizmus résztvevői és a kulturális örökség látogatóinak információforrásai a fertődi Esterházy-kastély példáján. *TÉR - GAZDASÁG - EMBER / JOURNAL OF REGION ECONOMY AND SOCIETY* (2064-1176 3058-1079): 4 1 pp 79–94.

4.

Kulcsár, L. – Bodrogai, L. A. – **Vizi I. Gy.** (2017): Tourism Development and Cultural Heritage: The Stakeholders' Opinion on the Role of the Restored Esterházy Palace in Western Hungary. *ECONOMIC THOUGHT AND PRACTICE / EKONOMSKA MISAO I PRAKSA* (1330-1039 1848-963X): 26(2) pp 813–827.

5.

Bodrogai L. A. – Kulcsár L. – **Vizi I. Gy.** (2016): Kulturális örökség és turizmus management: a helyreállított fertődi Eszterházy-kastély térségi szerepéről alkotott vélemények a gazdasági szereplők körében = Tourism Development and Cultural Heritage: The Stakeholders' Opinion on the Regional Role of the Restored Eszterházy Palace in Western Hungary. *GAZDASÁG ÉS TÁRSADALOM* (0865-7823 3004-0876): 8(1) pp 59–75.

6.

Rátz, T. – **Vizi, I. Gy.** (2007): Active Tourism in Hungary - Local Development Patterns in a Global Market. In Chaudhary, M. – Kamra, K. K. – Boora, S. S. – Bhushan, R. – Chand, M. – Taxak, R. H. (szerk.): *Tourism Development: Impacts and Strategies*, New Delhi: Anmol Publications Pvt. Ltd, pp 23–31.

7.

Rátz T. – **Vizi I. Gy.** (2007): A turizmus szerepe az európai közlekedési mobilitás és integráció folyamataiban. *FÖLDRAJZI KÖZLEMÉNYEK* (0015-5411): 131(3) pp 133–145.

8.

Michalkó G. – Illés S. – **Vizi I. Gy.** (2007): Az új turisták feltételezett niche-jeinek területi különbségei Magyarországon [Spatial variations concerning the potential niches of new tourists in Hungary]. *FÖLDRAJZI ÉRTESÍTŐ* (1952-2008) (0015-5403 2064-5139): 56(3-4) pp 271–289.

9.

Michalkó G. – Rátz T. – **Vizi I. Gy.** (2006): Mendől millió fogalmának turizmuselméleti interpretációja. In Blahó J. – Tóth J. (szerk.): *Tanulmányok Mendől Tibor születésének 100. évfordulójára*, Pécs, Orosháza: Mendől Tibor Centenárium Év Bizottsága, pp 125–133.

10.

Michalkó G. – **Vizi I. Gy.** (2001): A turizmus mint globalizációs jelenség Magyarországon. *ISKOLAKULTÚRA: PEDAGÓGUSOK SZAKMAI-TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA* (1215-5233 1588-0818): 11(11) pp 10–19.

11.

Vizi I. Gy. (2005): A magyar lakosság aktív turizmussal kapcsolatos preferenciái és az aktív turisztikai tevékenységek intenzitása. *TURIZMUS BULLETIN* (1416-9967 1587-0928): 9(4) pp 30–40.

12.

Vizi, I. Gy. (2005): Active tourism preferences of the Hungarian population and the intensity of active tourism. In Hammam, A. (szerk.): *Proceedings of the 1st International Conference on Challenges of Regional and Market Integration for Tourist Destinations*, Konferencia helye, ideje: Giza, Egyiptom 2005.11.14. - 2005.11.16., Giza: October 6 University, pp 227–244.

